OIKEUSMINISTERIÖ

LAUSUNTO

Lainvalmisteluosasto
Julkisoikeuden yksikkö
Erityisasiantuntija Anu Mutanen

7.11.2018

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAEIKSI EUROOPAN UNIONIN SUORISTA TUISTA MAATALOUDELLE ANNETUN LAIN JA MAATALOUDEN TUKIEN TOIMEENPANOSTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA (HE 196/2018 VP)

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikossa mainitusta asiasta (HE 196/2018 vp). Oikeusministeriö esittää lausuntonaan seuraavan.

Yleistä

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Euroopan unionin suorista tuista maataloudelle annettua lakia (193/2013) aktiiviviljelijän määritelmän ja viherryttämistuen osalta. Lisäksi maatalouden tukien toimeenpanosta annettua lakia (192/2013) muutettaisiin maatalousneuvojien valintamenettelyn ja pinta-alatukivalvonnoissa käytettävien valvontamenetelmien suhteen. Kaikki ehdotettavat muutokset perustuvat EU-lainsäädäntöön voimaan tulleisiin muutoksiin.

Oikeusministeriö on antanut asian aiemmassa valmisteluvaiheessa maa- ja metsätalousministeriölle lausunnon (VN/4333/2018-OM-2, 8.10.2018), jossa tuotiin esille eräitä lakiehdotusten ja niiden perustelujen täydentämis- ja korjaamistarpeita (muun ohella säätämisjärjestysperusteluihin liittyen). Osa oikeusministeriön ehdotuksista on otettu huomioon esityksen jatkovalmistelussa. Oikeusministeriö kiinnittää vielä huomiota eräisiin toimialaansa kuuluviin keskeisiin seikkoihin.

Asetuksenantovaltuudet

Vuonna 2013 voimaan tulleella maatalouden tukien toimeenpanosta annetulla lailla kumottiin aiempaa perustuslain näkökulmasta ongelmallisena pidettyä sääntelyä (laki maaseutuelinkeinojen tukitehtäviä hoidettaessa noudatettavasta menettelystä, 1336/1992, ja laki Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta, 1100/1994, ks. esim. PeVL 47/2006 vp ja siinä viitatut lausunnot). Tuolloin lain tasolle

nostettiin asetustasolta esimerkiksi säännöksiä valvonnasta. Lisäksi huomiota kiinnitettiin asetuksenantovaltuuksien tarkkarajaisuuteen perustuslain 80 §:ssä säädettyjä edellytysten mukaisesti.

Myös nyt lausuttavana olevaan hallituksen esitykseen sisältyvien uusien asetuksenantovaltuuksien osalta on otettu huomioon perustuslain 80 §:stä johtuvat vaatimukset. Esitykseen ei kuitenkaan sisälly Tarkemmat säännökset ja määräykset -jaksoa, jossa olisi eritelty ehdotettavia asetuksenantovaltuuksia.

Uudet valvontatekniikat

Esityksessä ehdotetaan, että maatalouden tukien toimeenpanosta annettuun lakiin lisättäisiin uusi 23 a §, jossa säädettäisiin oikeudesta käyttää EU:n niin sanotun valvonta-asetuksen (N:o 809/2014) 40 a artiklassa tarkoitettuja uusia tekniikoita maatalouden pinta-alatukien valvonnassa. Mainittu artikla tekee mahdolliseksi uusien tekniikoiden käyttöönottamisen pinta-alatukivalvonnassa perinteisten valvontatapojen sijaan ja täydennyksenä. Uusilla tekniikoilla tarkoitetaan esimerkiksi satelliittikuvien, miehittämättömien ilma-alusten ja paikkatiedon sisältävien valokuvien käyttöä. Uusien valvontamenetelmien ottaminen käyttöön on jäsenvaltioille vapaaehtoista.

Perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän suojan kannalta merkityksellisenä on pidetty muun ohella erilaisia valvonta- ja tarkkailutoimivaltuuksia (ks. esim. PeVL 5/2013 vp, s. 3, PeVL 9/2009 vp, s. 4) sekä paikkatietoihin liittyvää sääntelyä (ks. esim. PeVL 16/2018 vp, s. 4, PeVL 53/2005 vp, s. 2, PeVL 9/2004 vp, 4–5). Ehdotetussa 23 a §:ssä ja sen perusteluissa on otettu huomioon yksityiselämän suojasta aiheutuvia vaatimuksia. Säätämisjärjestysperusteluja koskevassa jaksossa ei kuitenkaan tehdä arviota ehdotetun sääntelyn suhteesta yksityiselämän suojaa koskevaan perustuslakivaliokunnan käytäntöön. Ehdotusta ei ole kuitenkaan pidettävä perustuslain kannalta ongelmallisena.

Lisäksi 23 a §:ssä on ehdotettu viitattavaksi Euroopan unionin yleiseen tietosuoja-asetukseen. Lisäksi viitattaisiin parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä olevaan tietosuojalakiin, joka on voimaan tulleessaan niin sanottu hallinnon yleislaki. Jos tarkoituksena ei ole poiketa yleislaista, siihen ei yleensä ole tarpeellista viitata. Säännöksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan mainittu informatiivinen viittaus tietosuoja-asetukseen ja siihen liittyvään kansalliseen lainsäädäntöön olisi tarkoituksenmukainen lain soveltamisen selkeyteen liittyvistä syistä. Perusteluissa ei ole kuitenkaan avattu tarkemmin sitä, mitä mainitulla seikalla tarkoitetaan. Viittausta tietosuoja-asetukseen ja tietosuojalakiin ei voida pitää tarpeellisena.